

sufficit. Parum dixi: non expedit quoque. Unde id scimus? *Scienti, inquit, bonum, et non facienti, peccatum est illi (Jac. iv, 17);* item: *Servus sciens voluntatem domini sui, et non faciens digna vapulabit multis (Luc. xii, 47).* At istud pro parte veritatis. Pro gratiæ quid? Scriptum est: *Et post bucellam introivit in eum Satanias (Joan. xiii, 27).* Judam loquitur, qui accepto, munere gratiæ, quia in veritate non ambulabat cum veritatis Magistro, vel potius cum magistra Veritate, locum in se diabolo dedit, Audi adhuc: *Cibavit illos ex adipe frumenti, et de petra melle saluravit eos. Quos? Inimici Domini mentiti sunt ei (Psal. lxxv, 17, 16).* Quos melle cibavit et adipe, hi mentiti sunt et facti inimici; quia veritatem gratiæ non junxerunt. De quibus alibi habes: *Filii alieni mentiti sunt mihi; filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis (Psal. xvii, 46).* Quidni claudicarent, uno pede gratiæ contenti, et non apponentes veritatem? *Erit igitur tempus eorum in sæcula (Psal. lxxx, 16),* sicut et principis ipsorum, qui et ipse in veritate non stetit, sed fuit mendax ab initio (*Joan. viii, 44*), ideoque audivit: *Perdidisti in decore tuo sapientiam (Ezech. xxvii, 17).* Nolo decorem, qui mihi sapientiam tollat.

10. Quæris quis ille tam noxius, tamque perniciosus decor? Tuus. Adhuc forte sine intellectu es? Planius audi. Privatus, proprius. Non culpamus donum, sed usum. Denique si advertisti, non in decore, sed in suo decore dictus est ille perdidisse sapientiam. Et, ni fallor, unus angeli animæque decor ipsa est. Quid enim vel hæc vel ille absque sapientia, nisi rudis deformisque materia est? Ea ergo ille non modo formatus, **1530** sed et formosus fuit. Sed perdidit eam, cum fecit suam: ut non sit aliud in decore suo quam in sua sapientia perdidisse sapientiam. Proprietas in causa est. Quod sibi sapiens fuit, quod non dedit gloriam Deo, quod non retulit gratiam pro gratia, quod non secundum veritatem ambulavit in ea, sed ad suam eam retorsit voluntatem: istud est cur eam perdidit; imo istud est quod eam perdidit. Etenim sic habere, perdere est. *Et si Abraham, inquit, ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum (Rom. iv, 2).* Et ego: non ego [alias, ergo in tuto] inquam. Perdidit quidquid habeo non apud Deum. Nam quid tam perditum, quam quod extra Deum exsulat? Quid mors, nisi privatio vitæ? Ita nihil perditio, nisi alienatio a Deo est. Væ qui sapientes estis in oculis vestris et coram vobismetipsis prudentes! (*Isai. v, 21.*) de vobis dicitur: *Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobo (I Cor. i, 19).* Perdiderunt sapientiam, quia sua sapientia perdidit eos. Quid non perdidit, et ipsi perdidit sunt? An vero non perdit, quos nescit Deus?

11. Porro autem virgines fatuæ, quas quidem non aliunde fatuas puto, nisi quia dicentes se esse sapientes, stultæ factæ sunt; hæc, inquam, a Deo audire habeat: *Nescio vos (Matth. xxv, 12).* Et item illi, qui gratiam miraculorum ad suam usurpaverunt

gloriam, nihilominus audituri sunt, quia *non novi vos (Matth. vii, 23)*: ut liquido ex his clarescat, gratiam non prodesse, ubi veritas non est in intentione; sed obesse magis. Et quidem penes sponsum utraque res. Denique: *Gratia et veritas per Jesum Christum facta est, ait Joannes Baptista (Joan. i, 17).* Si ergo cum una quavis harum sine altera pulsaverit ad ostium meum Dominus Jesus Christus (ipse est enim Dei Verbum, animæ sponsus), intrabit sane non tanquam sponsus, sed tanquam iudex. Absit, nequaquam fiat hoc! Non intret in iudicium cum servo suo. Intret pacificus, intret jucundus et hilaris: maturus tamen et serius intret, qui severiori quodam veritatis vultu in me, dum insolentiam reprimit, purget lætitiā. Intret quasi hinnulus saliens, quasi caprea circumspiciens, qui culpam dissimulando transiliat pœnam miserando respiciat. Intret quasi descendens de montibus Bethel, festivus et splendidus, et quasi procedens a Patre, suavis et mitis, qui non dedignetur dici et fieri sponsus animæ quærentis se, cum sit super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXXV

Deus quærendus est debito tempore, modo et loco. Et quod nunc sit acceptabile tempus, in quo quisque per bona opera potest sibi invenire Deum, ac suam operari salutem.

1. In lectulo meo quæsi per noctes quem diligit anima mea (*Cant. iii, 1*). Non est reversus sponsus ad vocem et votum revocantis. Quare? Ut desiderium crescat, ut probetur affectus, ut exercentur amoris negotium. Sane ergo dissimulatio est, non indignatio. Sed superest, ut quærat, si forte reperitur quæsitus, qui vocatus, non venit, dicente Domino: *Omnis qui quærit, invenit (Matth. vii, 8).* Porro verbum revocationis tale est: *Revertere: assimulare dilecte mi, caprea hinnuloque cervorum (Cant. ii, 17).* Ad quam vocem dum non est reversus, utique ob illas causas quæ dictæ sunt: hinc ista quæ amat facta cupidior, mox sese ad requirendum tota aviditate dedit. Et primo quidem quærit illum in lectulo, sed minime invenit. Surgit inde, circuit civitatem, et redit per plateas et vicus, et non occurrit, neque apparet. Interrogantur quique forte occurrerint, nihilque certi reportatur. Neque vicinus, aut unius noctis quæsitio hæc, et hæc frustratio, cum dicat ista, quia *quæsi per noctes.* Quid hoc desiderii est et ardoris, ut surgens de nocte publicum non erubescat, percurrat civitatem, percunctetur palam et passim de dilecto, atque a vestigandis semitis ejus nulla valeat ratione averti, nulla præpediri difficultate, non tempestivæ retineri amore quietis, non sponsæ verecundia, non vel timore nocturno? Et tamen in his omnibus **1531** frustrata est usque adhuc a desiderio suo. Quære, quid sibi vult pertinax hæc et diuturna fraudatio, tædiorum nutritrix, suspitionum fomes, impatientiæ fax, noverca amoris, mater desperationis? Si adhuc dissimulatio est, nimis est molesta.

2. Esto quod pie utiliterque interim fuerit dissimulatum, donec in sola adhuc vocatione seu revocatione res erat. Nunc vero cum requiritur, et ita requiritur, quid jam conferre poterit dissimulatio? Si de carnalibus sponsis et pudendis amoribus quæstio est, sicut litteralis superficies prælusisse videtur; et si inter illostalia contingere queant, mea non interest, ipsi viderint. Quid si animarum quærentium Dominum mentibus et affectibus pro quantumlocunque posse meo respondere et satisfacere me oportet eruendum sane est de Scriptura sancta, in qua se vitam habere confidunt, eo vitale aliquid, quo spirituale; ut edant pauperes et saturentur, et vivant corda eorum. Et quid tam cordium vita, quam Dominus meus Jesus Christus, de quo aiebat qui eo vivebat, quia *cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparetis cum ipso in gloria? (Coloss. iii, 4).* Ipse ergo ad medium veniat, quo et nobis veraciter dici possit: *Medius autem vestrum stat quem vos nescitis (Joan. i, 26).* Quanquam nescio quomodo non sciatur a spiritualibus sponsus Spiritus, qui tamen ita in spiritu profecerunt, ut possint dicere cum propheta: *Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus (Thren. iv, 20)*: et cum Apostolo: *Et si cognovimus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus (II Cor. v, 16).* Nonne is est, quem sponsa quærebat? Is vere est sponsus, et amans, et amabilis. Is, inquam, vere sponsus; sicut caro ejus vere est eibus, et sanguis ejus vere est potus (*Joan. vi, 56*): et totum quod de ipso est, vere est quando ipse est non aliud sane, quam ipsa Veritas.

3. Verum is sponsus quid est quod non invenitur quæsitus, cum requiratur tam studiose et impigre, nunc quidem in lectulo, nunc vero in civitate, aut etiam in plateis vel vicis; ipse autem dicat: *Quærite et invenietis; et: Qui quærit, invenit? (Matth. vii, 7, 8.)* Propheta quoque loquatur ad eum: *Bonus es, Domine, animæ quærenti te (Thren. iii, 25)*; et item sanctus Isaias: *Quærite Dominum, dum inveniri potest (Isai. lv, 6).* Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? Neque enim quæ hic inducitur quærens, una est ex his quibus ipse ait: *Quæretis me, et non invenietis (Joan. vii, 34).* Sed attendite tres esse causas, quæ interim occurrunt, et quærentes frustrari solent: cum aut videlicet non in tempore quærant, aut non sicut oportet, aut non ubi oportet. Si enim omnetempus aptum est ad quærendum, cur ergo dicit propheta, quod jam memoravi: *Quærite Dominum, dum inveniri potest?* Erit absque dubio cum inveniri non poterit; et ideo addit, ut

(245-46) Origenem hic notare videtur, aut certe errorem ipsi tributum, quemadmodum alios notat in sermone 34 de Diversis, et sermone 54 in Cantica, num. 3. Confer Ambrosium Autpertum, libro x in Apocalypsin, ad hunc versum. *Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum,* ubi huic errorem confutat. (247) Ita scripti et primi editi; in si quod quidam codices habent *pietatis pro charitatis*: Horstius cum aliis, *vacarent opera.* Porro hoc in loco Bernardus non in ea fuit sententia (quod Horstio visum est in

invocetur dum prope est; quia futurum est jam non prope futurum. A quo enim tunc non requiretur? *Mihi, inquit, curvabitur omne genu (Isai. xlv, 24),* etc. Nec tamen invenietur ab impiis, quos ultores angeli arcebunt profecto, et tollent ne videant gloriam Dei. Frustra inelamabunt et fatuæ virgines; minime prorsus jam ad eas exit, clausa janua (*Matth. xxv, 10*). Sibi proinde dictum putent illæ: *Quæretis me, et non invenietis.*

4. Cæterum nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis sunt (*II Cor. vi, 2*); tempus plane et quærendi, et invocandi, quando plerumque, et antequam invocetur, adesse sentitur. Audi denique quid pollicetur. *Antequam me invocetis, inquit, dicam: Ecce adsum (Isai. lxxv, 24).* Nec latuit benignitas hæc et facilitas temporis quod nunc est, illum qui in psalmo loquitur: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua (Psal. ix, 17).* Quod **1532** si per bona opera quæritur Deus, ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes (*Galat. vi, 10*): præsertim quia Dominus aperte prænuuntiat venire noctem, quando nemo potest operari (*Joan. ix, 4*). Tunc aliud ad quærendum Deum, ad operandum quod bonum est, reperturus es tibi tempus in sæculis venturis, præter hoc, quod constituit tibi Deus, in quo recorder tui? Et ideo dies salutis, quia in his ipse Deus, rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ (*Psal. lxxiii, 12*).

5. I ergo tu, et in medio gehennæ expectato salutem, quæ jam facta est in medio terræ (245-46). Quam tibi somnias proventuram inter ardores sempiternos facultatem veniam promerendi, cum jam transiit tempus miserendi? Non relinquitur tibi hostia pro peccatis, mortuo in peccatis. Non crucifigitur iterum Filius Dei; mortuus est semel, jam non moritur (*Rom. vi, 9*). Non descendit ad inferos sanguis, qui effusus est super terram. Biberunt omnes peccatores terræ: non est quod sibi ex eo vindicent demones ad restinguendos focos suos; sed neque homines socii dæmoniorum. Semel illo descendit, non sanguis, sed anima; et hæc portio eorum qui in carcere erant: Una illa visitatio, quæ tunc facta est per præsentiam animæ, cum corpus penderet exanime super terram. Sanguis aridam rigavit, sanguis infudit terram, et inebriavit eam; sanguis quæ in terra, et quæ in cælis sunt pacificavit, non autem et quæ apud inferos: nisi quod semel illo, ut dixi, anima ejus excurrit, et fecit ex parte redemptionem, ne vel eo momenti vacaret opera charitatis (247); sed

fusioribus Notis) ex damnatis quosdam ab inferis per Christum liberatos fuisse: sed tantum Patres eductos e limbo, quem in « ipso inferno » sanctus Doctor collocat, tum sermone 1 in die Paschæ, num. 5, ubi « carcerem gehennalem » vocat: tum maxime sermone 4 in festo Omnium Sanctorum, num. 1, ubi sinum Abrahamæ explicans ait ante Christi adventum nulli omnino sanctorum ad cælum partuisse accessum, sed Deum eis providisse « in inferno ipso locum quietis et refrigerii, » ita tamen ut ma-

ultra non adjiciet. Ergo nunc tempus acceptabile et aptum ad quaerendum in quo plane qui quaerit invenit: si tamen ubi, et uti oportet, quaerit. Et haec una causa, quae impedire potest, ne inveniatur sponsus a quaerentibus se, cum non quaerunt in tempore opportuno. At non ea impedit sponsam, nempe invocantem et quaerentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem eum tepide aut negligenter seu perfunctorie quaerit: nam corde ardenti et omnino infatigabiliter quaerit, plane ut decet.

6. Restat ut de tertia videamus, ne videlicet ubi non decet quaerat. *In lectulo meo quaesivi quem diligit anima mea.* An forte non in lectulo quaerendus erat, sed in lecto; quippe cui orbis angustus est? Sed non horreo lectulum, qui novi parvulum. Parvulus denique nobis natus est (*Isa. ix, 6*). Exsulta tu et lauda, habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel (*Isa. xii, 6*). At idem Dominus in Sion magnus, apud nos parvulus, apud nos infirmus repertus est; ex uno jacere, ex altero et in lectulo jacere habens. An non lectulus tumulus? an non lectulus praesepium? an non lectulus uterus Virginis? Neque enim magni Patris uterus lectulus est, sed lectus magnus, de quo ad Filium: *Ex utero*, inquit, *ante luciferum genui te* (*Psal. cix, 3*). Quamquam ne lectus quidem forsitan digne censendus sit uterus ille, qui regentis potius, quam jacentis est locus. Manens enim in Patre regit cum Patre universa. Denique non jacere, sed sedere ad dexteram Patris Filium fides indubitata habet; et ipse coelum sibi sedem esse, non lectum perhibet (*Isa. lxvi, 1*): ut scias illum in suis, id est in superis, nequaquam solatia habere infirmitatis, sed potestatis insignia.

7. Merito proinde sponsa ponens lectulum, dicit suum, quia omne quod infirmum est Dei, non de proprio inesse illi manifestum est, sed de nostro. Ex nobis assumpsit quae pro nobis sustinuit, nasci, lactari, mori, sepeliri. Mea est mortalitas nati, mea infirmitas parvuli, mea exspiratio crucifixi, mea sepulti dormitio. Quae priora transierunt, et ecce nova sunt omnia. *In lectulo 1533 meo quaesivi per noctes quem diligit anima mea.* Quid? in tuo querebas,

gnum chaos esset inter illos et animas impiorum. « Quamvis enim, » inquit, « utraque in tenebris essent, non utraque erant in poenis... In hunc ergo locum Salvator descendens, contrivit portas aereas, et vectes ferreos confregit, eductosque vinctos de domo carceris, » etc. quae mire hunc locum illustrant. — Ita Mabillonius: quam vero commemorat Horstii notam in hunc locum, haec est: — Quibus verbis sentire videtur Christum semel in suo ad inferos descensu aliquem ex damnatis eruisse. Idem insinuat Cyprianus (imo Arnoldus abbas Bonae-Vallis.) serm. de Ascens. Domini, ubi sic habet: « Non miserebitur ultra Deus, » (nempe semel damnatis ad inferos) « neque tunc audiet poenitentes. Sera erit illa confessio: et cum clausa fuerit janua, frustra carentes oleo acclamabunt exclusi. Nullum ibi refrigerium, nullum remedium. Semel Christus descendit ad inferos: ulterius non descendet. Non ultra videbunt Deum in tenebris sigillati: irregressibilis erit illa sententia, et immutabile iudicium, » etc. Videtur et huic sententiae favere Gregorius Nazianz.

A qui se jam in sua receperat? Non videras Filium hominis ascendentem ubi erat prius? Jam coelum tumulo commutavit et stabulo, et tu illum in tuo adhuc lectulo quaeris? Surrexit, non est hic. Quid quaeris in lectulo fortem, in lectulo magnum, clarificatum in stabulo? Introivit in potentias Domini, decorem induit et fortitudinem: et ecce sedet super cherubim, qui sub lapide jacuit. Ex hoc jam non jacet, sed sedet: et tu tanquam jacenti subsidia paras? Sive, ut absolutior veritas sit, aut sedet iudicans, aut stat adjuvans.

B 8. Sic vos, o bonae mulieres, cuinam, queso, excubias exhibetis? cui aromata comparatis, paratis unguenta? Si seiretis quantus is sit, quamque sit inter mortuos liber mortuus iste quem ungere pergitis, vos forsitan petissetis ab eo potius ungi. Nonne iste est, quem unxit Deus suus oleo letitiae praecursoribus suis? (*Psal. xlv, 8*). Beati eritis vos, si gloriari potueritis revertentes, et dicere, quia de plenitudine ejus et nos accepimus (*Joan. i, 16*). Enim vero factum est ita. Nam revera unctae remeant, quae uncturae venerant. Quidni unctae, tam laeto nuntio novae odoriferaeque resurrectiones? *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem evangelizantium bona!* (*Rom. x, 15*). Missae ab angelo opus faciunt evangelistae; factaeque apostolae apostolorum, dum festinant ad annuntiandum mane misericordiam Domini, dicunt: In odore unguentorum tuorum currimus. Ex tunc ergo et deinceps frustra in lectulo quaesitus est sponsus: quia etsi cognoverat eum Ecclesia, secundum carnem, id est secundum carnis infirmitatem, sed nunc jam non novit. Denique quaesitus est postmotum a Petro et Joanne identidem in sepulchro, sed minime inventus. Vide tu, utrumne apte et competenter quisque horum tunc dicere quiverit: *In lectulo meo quaesivi quem diligit anima mea quaesivi et non inveni.* Nempe itura ad Patrem caro quae non erat ex Patre, prius per gloriam resurrectionis omne infirmum se exuit, accinxit potentia, induit lumine sicut vestimento: in quali nimirum gloria et ornatu decuit eam paternis aspectibus praesentari.

9. Pulchre vero sponsa: Non quem diligo ego, orat. 42, et absolute affirmat Clemens Alex. lib. vi Stromat.

D Sciendum vero etsi certum sit de fide penas damnatorum aeternas esse, ut Theologi in qua Sent. dist. 44 latius docent: tamen non esse de fide certum, utrum in hac lege Dei ordinaria dispensetur, necne. Patres illi itaque non loquuntur de lege, sed de privilegio: imo ne de hoc quidem absolute, sed hypothetice, in hunc sensum: si quando quis fuerit ab inferis liberatus, tunc id factum oportuisse, quando Christus ipse ad inferos descendit. Quae propositio rationi videtur satis consentanea: cum quatenus stat, neminem ab inferis erutum fuisse: quod neminem unquam erui oportuerit. Clementem Alexandr. ab errore Marcionis non liberamus.

De anima Trajani precibus S. Gregorii Magni ab inferis liberata variant scriptores. Alii commentitiam aiunt esse narrationem: alii quoquo modo interpretantur. Vide Baron. tomo VIII, an. 604; Bellarm. de Purgat. lib. II, cap. 8; Suarez, t. II, in III parte, d. 43, s. 3; Mendoz. in l. I, Reg. IV, c. 2, n. 6.

sed quem diligit anima mea, inquit: quod vere et proprie ad solam pertineat animam illa dilectio, qua aliquid spiritualiter diligit, verbi gratia, Deum, angelum, animam. Sedet diligere justitiam, veritatem, pietatem, sapientiam, virtutesque alias, ejusmodi est. Nam cum secundum carnem quippiam diligit, vel potius appetit anima, verbi gratia cibum, vestimentum, dominium, et quae istiusmodi sunt corporalia sive terrena, carnis potius, quam animae amor dicendus est. Et hoc pro eo quod sponsa minus usitate, sed non minus proprie, animam suam sponsum diligere dicit, monstrans proinde spiritum esse sponsum, at a se non carnali, sed spirituali amore diligi. Et bene per noctes se quaesisse eum ait. Nam si juxta Paulum, *qui dormiunt, nocte dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt* (*I Thes. v, 7*): ita non absurde, ut opinor, dici potest, quod qui ignorant, nocte ignorant; ac per hoc qui quaerunt, nocte quaerunt. Quis enim quaerat, quod palam habet? Porro dies palam facit, quod nox abscondit, ut reperias in die, quod in noc te quaesieras. Nox est itaque donec quaeritur sponsus; quoniam si dies esset, de medio fieret et minime quaeretur. Et de hoc satis: nisi forte numerositas haec noctium aliquid adhuc quaerendum signet [alias insinuet], quia non noctem, sed noctes posuit.

10. Et mihi videtur, si tu melius non habes, talis posse ratio reddi. Habet mundus iste noctes suas, et non paucas. Quid dico, quia noctes habet mundus, cum pene totus ipse sit nox, et totus semper versetur in tenebris? Nox est Judaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox haeretica pravitas, nox etiam Catholicorum carnalis, animalisve conversatio. An non nox, ubi non percipiuntur ea quae sunt Spiritus Dei? Sed et apud haereticos vel schismaticos quot sectae, tot noctes. Frustra per has noctes justitiae solem et lumen quaeritis veritatis, id est sponsum; quia nulla societas luci ad tenebras. Sed dicit aliquis, quod non sit tam stulta, tamve **1531** caeca sponsa, ut quaerat lumen in tenebris, quaerat dilectum apud ignorantes, et qui non diligunt eum. Quasi vero se per noctes nunc quaerere dicat, et non potius quaesisse, non ait: Quero; sed, *quaesivi per noctes quem diligit anima mea.* Et est sensus, quia cum esset parvula, sapiebat ut parvula, cogitabat ut parvula, et quaerebat veritatem ubi non erat errans, et non inveniens, juxta illud in psalmo: *Erravi sicut ovis quae perivit* (*Psal. cxviii, 176*). Denique in lectulo se memorat tunc adhuc esse, tanquam aetate imbellicem ac parvulam sensu.

11. Si tamen ita construas: *In lectulo meo, subaudis, existens vel jacens, quaesivi quem diligit anima mea; non quaesivi in lectulo, sedens* (248) in lectulo quaesivi, hoc est: Cum adhuc infirma et invalida forem, et omnino minus idonea sequi sponsum quocumque iret, sequi ad ardua et excelsa sublimitatis illius, incidi in multos, qui cognoscentes

(248) Sic manuscripti; non, sedens.

desiderium meum, dicebant mihi: *Ecce hic est Christus, ecce illic est* (*Marc. xiii, 21*): et neque hic, neque illic erat. Incidi autem, et non ad insipientiam mihi. Nam quo propius accessi, et exploravi diligentius, eo citius certiusque cognovi, veritatem apud eos minime esse. Quaesivi enim, et non inveni; et deprehendi noctes, qui se dies mentiebantur.

12. Et dixi: *Surgam et circuibō civitatem; per vicos et plateas quaeram quem diligit anima mea.* Intuere vel nunc, quia jacet quae dicit: *Surgam.* Pulchre omnino. Quidni surgeret, cognito de resurrectione dilecti? Caeterum, o beata, si consurrexisti cum Christo, quae sursum sunt sapias oportet; neque deorsum, sed sursum quaeras Christum necesse est, ubi sedet in dextera Patris (*Coloss. iii, 1, 2*). Sed circuibō, ais, civitatem. Ad quid? In circuitu impii ambulat. Judaeis istud relinquito, quibus proprius eorum propheta hoc vaticinatus est, quia *famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem* (*Psal. lvm, 7*). Et si introieris in civitatem, secundum prophetam alium, *ecce attenuati fame* (*Jerem. xiv, 18*); quod utique non esset, si in ea fuisset panis vitae. Surrexit de corde terrae, sed super terram non remansit, Ascendit autem ubi erat prius. Nam qui descendit, ipse est et qui ascendit, panis vivus qui de caelo descendit, idem ipse sponsus Ecclesiae, Jesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXXXVI.

De claritate sponsi in qua coequalis Patri sedet a dextris gloriae ejus et qualiter boni pastores debent esse solliciti vigiles, et discreti circa pascendas animas sibi commissas.

1. *Per vicos et plateas quaeram quem diligit anima mea* (*Cant. iii, 2*). Adhuc ut parvula sapit. Puto, arbitrata est egressum de tumulo publicam mox petiisse, ut solito doceret populos, ac sanaret infirmos, et ut manifestaret gloriam suam in Israel, si forte reciperant resurgentem de morte, qui se recepturos promittebant descendentem de cruce. Verum ille perfecerat opus, quod sibi dederat Pater ut faceret: quod sane ista intellexisse debuerat vel ex voce pendentis, illa scilicet, qua illico exspiraturus ait: *Consummatum est* (*Joan. xix, 30*). Non erat jam quod se denuo crederet turbis, quae nec sic forsita n erant in eum crediturae. Et festinabat ad Patrem, qui sibi diceret: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum* (*Psal. cix, 1*). Fortius nempe atque divinius, eum exultatus fuerit a terra, omnia trahet ad se ipsum. Haec autem per vicos et plateas quaerendum putavit, fruendi avida, sed ignara mysterii. Iterum ergo frustrata repetit dicens: *Quaesivi illum et non inveni*; ut sermo impleretur quem dixit: *Quia vado ad Patrem, et jam non videbitis me* (*Joan. xvi, 16*).

2. Dicit forsitan ista: Quomodo ergo credent in eum, quem non videbunt? Quasi fides ex visu sit, et non potius ex auditu. Quid magni est credere quod

videris? et tuis non negare oculis fidem quid laudis meretur? Sed si quod non videmus speramus, per patientiam expectamus; et patientia meritum est. Beati denique qui non viderunt, et crediderunt (Joan. xx, 29). Proinde ut non evacuatur meritum fidei, subducatur se visui, dans virtuti locum. Etiam et tempus est ut jam in suum sese recipiat **1535**.

Quæris, in quem suum? In dexteram Patris. Neque enim rapinam arbitrabitur esse se æqualem Deo, cum sit in forma Dei (Philipp. ii, 6). Ergo is sit Unigeniti locus; in quo omnis ejus injuria propulsata videatur. Sedeat sane juxta, non infra, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. In hoc apparebit majestatis æqualitas, si nec inferiorem Patre, nec posteriorem suspexeris. At ista interim nihil horum advertit: sed quasi ebria præ amore hac illacque discurrans, quærit oculis, quem jam oculus non contingit, sed fides. Non enim existimat Christum aliter oportere intrare in gloriam suam, nisi prius resurrectionis gloria palam mundo innocente confutetur impietas, exsultent fideles, glorientur discipuli, populi convertantur, demumque ab universis glorificetur ipse, cum ex præsentia resurgentis cunctis claruerit veritas prædicentis. Falleris, o sponsa. Oportet quidem hæc fieri, sed in tempore.

3. Nunc vero interim vide, ne forte id dignum magis et supernæ consentaneum justitiæ sit, si non detur sanctum canibus, et margaritæ porcis: si potius, secundum Scripturam, tollatur impius, ne videat gloriam Dei (Isai. xxvi, 10); si non fraudetur fides merito, quæ tunc sane probatior esse dignoscitur, cum creditur quod non videtur; si penes ipsam servetur dignis, quod occultatur indignis, ut qui in sordibus sunt sordescant adhuc, et justi justificentur magis (Apoc. xxii, 11), si non dormitent præ tædio. Cæli et cæli cælorum tabescant et confundantur ab expectatione sua, si non ipse Pater omnipotens diutius jam frustretur a desiderio cordis sui; si non demum Unigenitus ultra ab introitu gloriæ suæ, quod vel solum indignissimum est, aliquatenus retardetur. Quanti putas æstimanda sit gloria quantacunque mortalium, ut ab ea, quæ a Patre suo ab æterno parata est, debeat eum vel ad modicum retinere? Adde quod nulla ratione in longius protrahi decet ipsius Filii petitionem. Quam dicam petitionem quæris? Nempe illam, quæ dicit: *Pater, clarifica Filium tuum*. Quod tamen eum petiisse senserim, non ut supplicem, sed ut præscium. Libere petitur, quod in potestate petentis accipere est. Ergo dispensatoria est Filii petitio, non necessaria, quippe donantis eum Patre, quicquid a Patre acceperit.

4. Ubi et hoc dicendum, qui non solum Pater clarificat Filium, sed et Filius clarificat Patrem: ne quis dicat Filium minorem Patre, quasi qui a Patre clarificetur, cum et ipse clarificet Patrem, dicente Filio: *Pater, clarifica Filium tuum, ut filius tuus clarificet te*. Sed forte adhuc submitendum putes Filium, quod quasi inglorius videatur a Patre recipere claritatem, quam demum Patri refundat. Audi

A quia non est ita: *Clarificame*, inquit, *Pater claritate quam habui, priusquam mundus fieret, apud te* (Joan. xvii, 1, 5). Si ergo charitas Filii posterior non est, utpote quæ ab æterno est, ex æquo se clarificant, Pater et Filius. Et si ita est, ubi Patris primatus? Æqualitas profecto est, ubi coæternitas est. Et usque adeo æqualitas, ut una sit claritas amborum, sicut ipsi unum sunt. Unde mihi videtur dicendo rursus. *Pater clarifica nomen tuum*, non sane aliud petere quam se clarificari, in quo, et per quem nomen Patris procul dubio clarificaretur: et responsum accepit a Patre: *Et clarificavi, et iterum clarificabo* (Joan. xii, 28). Quæ quidem ipsa Patri responsio non parva Filii glorificatio fuit. Cæterum abundantius ad fluentem Jordanis, augustiusque clarificatus dignoscitur, et Joannis testimonio, et columbæ designatione et voce Patris dicentis: *Hic est Filius meus dilectus* (Matth. iii, 14, 16, 17). Sed in monte coram tribus discipulis nihilominus magnificentissime clarificatus est, tum voce eadem denuo ad se cælitus delapsa, tum mira illa eximiaque transfiguratione corporis sui, tum etiam prophetarum atestatione duorum, qui ibidem apparuerunt cum eo loquentes (Matth. xvii, 2, 5).

5. Superest ergo ut juxta promissum Patris semel adhuc clarificetur, eaque erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non enim, ut ista suspiciata est, in plateis vel vicis, **1536** nisi forte in illis, de quibus dicitur:

C *Plateæ tuæ, Jerusalem sternentur auro mundo et per omnes vias tuas alleluia contabitur* (Tob. xiii, 22). In his revera illam recepit a Patre Filius claritatem, cui non poterit similis inveniri ne in cælestibus quidem. *Cui enim alioquando angelorum dictum est: Sede a dextris meis?* (Hebr. i, 13). Non modo autem de numero angelorum, sed nec de superioribus quidem reliquis beatorum ordinibus omnino quis repertus idoneus est ad capessendam superexcellenter hanc gloriam. Ad neminem prorsus illorum facta est vox illa gloriæ singularis, nemini vocis in efficientiam experiri datum. Sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates, profecto desiderant in eum prospicere, non se illi comparare præsumunt. Igitur Domino meo singulariter a Domino et dictum, et datum est, sedere a dextris gloriæ ipsius, utpote in gloria coæquali, in essentia consubstantiali, pro generatione consimili, majestate non dispari, æternitate non posteriori. Ibi, ibi illum qui quæret inveniet, et videbit gloriam, ejus: non gloriam quasi unius cæterorum, sed plane gloriam quasi Unigeniti a Patre (Joan. i, 14).

6. Quid facies, o sponsa? Putas, potes sequi eum illic? aut te ingerere audes vel vales huic tam sancto areano, tamque arcano sanctuario, ut Filium in Patre, et Patrem intuearis in Filio! Non utique. Ubi est ille, tu non potes venire modo, venies autem postea. Age tamen, sequere, quære; nec te inaccessibleis illa claritas vel sublimitas a quærendo deterreat, ab inveniendo desperare faciat. Si potes cre-

dere, omnia possibilia sunt credenti (Marc. ix, 22). *Prope est*, inquit, *verbum in ore tuo, et in corde tuo* (Rom. x, 8). Crede, et invenisti. Nam credere invenisse est. Norunt fideles inhabitare Christum per fidem in cordibus suis (Ephes. iii, 17). Quid propius est? Quære erga secunda, quære devota. Bonus est Dominus animæ quærenti se (Thren. iii, 25). Quære votis, sequere actibus, fide inveni. Quid non inveniat fides? Attingit inaccessa, deprehendit ignota comprehendit immensa, apprehendit novissima; ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu quodam modo circumcludit. Fidenter dixerim, æternam beatamque Trinitatem, quam non intelligo, credo, et fide teneo, quam non capio mente.

7. Sed dicit aliquis: Quomodo credet sine prædicante, cum fides ex auditu sit, auditus per verbum prædicationis? (Rom. v, 14, 17.) Deus hoc providebit. Et ecce jam præsto sunt qui novam sponsam, cælesti nupturam sponso, de quibus oportet, instruant et informant, fidem doceant, formam pietatis ac religionis tradant. Audi namque quid adjiciat: *Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem*. Qui enim vigiles hi? Nempe illi quos Salvator in Evangelio beatos pronuntiat, si, cum venerit, invenerit vigilantes (Luc. xii, 37). Quam boni vigiles, qui nobis dormientibus ipsi pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus nostris! Quam boni custodes, qui vigilantes animo, atque in orationibus pernoctantes, hestium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur? Hi sunt fratrum amatores et populi Christiani, qui multum orant pro populo et universa sancta civitate. Hi sunt, qui multum solliciti pro sibi commissis Dominicis ovibus, cor suum tradunt ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illos, et in conspectu Altissimi deprecantur. Et vigilant, et deprecantur, scientes suam insufficientiam in custodienda civitate, et quia nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam (Psalm. cxxxvii, 1).

8. Porro cum Dominus ita præcipiat: *Vigilate, et orate, ne intretis in tentationem* (Marc. xvi, 38): liquet quod absque duplici hoc exercitio fidelium, studioque custodum, non potest esse secunda civitas, non sponsa, non oves. Horum differentiam quæris? Unum sunt. Civitas propter collectionem, sponsa propter dilectionem, oves propter mansuetudinem. Vis scire hoc sponsam, quod civitatem esse? *Vidi*, inquit, *civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo a Deo, paratam tanquam sponsam ornatam viro suo* (Apoc. xxi, 2). Identidem tibi hoc et de ovibus liquido apparebit, si recorderis, primus ille custos **1537** (Petrum loquor), cum sibi primo oves committerentur, quam attente simul de amore commonitus sit. Quod utique tanta cura sapiens creditor non fecisset, nisi se sentiret sponsum, id sibi utique ex intimo respondentem conscientia. Audite hæc, amici sponsi, si tamen amici. At parum

A dixi amici: amicissimi sint oportet, qui privilegio tantæ familiaritatis donantur. Non otiose toties repetitum est, *Petre amas me?* (Joan. xxi, 15-17.) in commissione ovium. Et ego quidem id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Jesus: Nisi testimonium tibi perhibente conscientia quod me ames, et valde perfecteque ames, hoc est, plus quam tua, plus quam tuos, plus quam etiam te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus sanguis utique meus effusus est. Terribilis sermo, et qui possit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere.

9. Propterea attendite vobis quicumque opus ministerii hujus sortiti estis; attendite, inquam, vobis et pretioso deposito quod vobis creditum est. Civitas est: vigilate ad custodiam, concordiamque. Sponsa est: studete ornatui. Oves sunt: intendite pastui. Et hæc tria ad illam Domini trinam sciscitationem forte non incongrue pertinere dicentur. Porro custodia civitatis ut sit sufficiens, trifaria erit; a vi tyrannorum, a fraude hæreticorum, a tentationibus, dæmonum. Sponsæ vero ornatus in bonis operibus et moribus, et ordinibus. At pastus ovium communiter quidem in pascuis Scripturarum, tanquam in hæreditate Domini; sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata, quæ duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ et disciplinæ: et sunt olera dispensationum, quæ infirmis pusillis corde de respectu misericordiæ apponuntur: et sunt consiliorum solida fortiaque, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis, et qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali. Parvulis namque, tanquam agniculis, adhortationis lac potus datur, non esca. Ad hæc boni sollicitique pastores impinguare pecus non cessant bonis lætisquæ exemplis, et suis magis quam alienis. Nam si alienis et non suis; ignominia est illis, et pecus ita non proficit. Si enim, verbi causa, ego qui videor inter vos pastoris gerere curam, vobis apposuerim Moysi mansuetudinem, patientiam Job, misericordiam Samuelis, David sanctitatem, et si qua sunt ejusmodi exempla bonorum, immitis ipse et impatiens, atque immisericors et minime sanctus: sermo, ut vereor, minus sapide eveniet, et vos minus avidè capietis. Verum hoc supernæ pietati relinquo, ut quod minus vobis ex nobis est, ipsa suppleat; et quod perperam, ipsa corrigat. Nunc vero bonus pastor hoc quoque curabit, ut secundum Evangelium inveniatur habere sal in semetipso (Marc. iv, 49); sciens quia sermo sale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad salutem. Hæc interim de custodia civitatis, atque ornatu sponsæ, nec non et pastu ovium dicta sint.

10. Volo tamen adhuc eadem paulo expressius designare propter eos, qui dum avidè nimis honoribus inhiant, minus provide gravibus se supponunt oneribus, exponunt periculis: ut sciant ad quid venerint, sicut scriptum est: *Amice, ad*

quid venisti? (Matth. xxvi, 50.) Ni fallor, ad solam civitatis custodiam, ut quantum satis est procuretur, opus est viro forti, spirituali, fideli: forti ad propulsandas injurias, spirituali ad deprehendendas insidas, fideli qui non quæ sua sunt quærat. Porro autem ad mores honestandos vel corrigendos, quod utique ad decorem pertinet sponsæ, quis non liquido agnoscat pernecessariam fore cum multa quidem diligentia disciplinæ censuram? Ea propter omnis, cui hoc opus incumbit, oportet ferveat zelo illo, quo accensus præcipuus ille emulor sponsæ Domini aiebat: *Emulor vos Dei emulatione: despondi enim vos uni viro virginem* **1538** *castam exhibere Christo* (II Cor. xi, 2). Jam quomodo in pascua divinatorum educet eloquiorum greges Dominicos pastor idiota? Sed et si doctus quidem fuerit non sit autem bonus verendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quam sterili vita noceat. Temere itaque et in hac parte hoc onus subitur absque scientia pariter, vitæque laudabili. Sed ecce, quod non laudamus, finis indicitur, ubi non erat finis. Evocamur in materiam alteram, et cui hanc cedere indignum (249). Angor undique, et quod ægrius feram ignoro, avelli ab ista, an distendi in illo: nisi quod utrolibet simul utrunque molestius. O servitute! o necessitate! non quod volo hoc ago, sed quod odi illud facio. Notate tamen ubi desinimus, ut quam cito in id redire liberum erit, inde mox ordiamur, in nomine sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO LXXXVII.

De malis pastoribus Ecclesiæ; item quomodo beati in cælo simul cum angelis adiutorio sunt electis adhuc peregrinantibus.

1. Eia expediti sumus! Diximus hesterno sermone, quales in via qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longe dissimiles experimur. Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, et qui, ut vulgo aiunt eam quasi addextrare videntur. Pauci admodum sunt qui non quæ sua sunt quærant, ex omnibus charis ejus. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum; quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi et ornati, circumamietati varietatibus, tanquam sponsa procedens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsæ custodem? Unde vero hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum et aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est quod illa pauper, et inops, et nuda reliaquitur, facie miseranda, inculta, hispidâ, exsanguî. Propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare; non est custodire,

(249) His verbis innuit Bernardus sermonem aliqua necessitate fuisse interruptum; ejusque finem aliquo signo indictum: sive id fuerit signum com-

sed perdere: non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere; non est pascere gregem, sed mactare et devorare, dicente de illis Domino: *Qui devorant plebem meam, ut cibum panis* (Psal. xlii, 4; lvi, 5); et: *Quia comederunt Jacob, et locum ejus desolaverunt* (Psal. lxxviii, 7); et in alio propheta: *Peccata populi mei comedent* (Osee iv, 8); quasi dicat: Peccatorum pretia exigunt, et peccantibus debitam sollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero præpositorum, qui non plus invigilet subditorum vacuandis marsupiiis, quam vitis extirpandis? ubi qui orando flectat iram; qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur, graviora gravius manet iudicium.

2. Sine causa tamen vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed etsi litteris forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere; aut si forte legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectius sibi hoc facerent. Propterea relinquamus istos, non inventores sponsæ, sed venditores; et requiramus potius illos, a quibus sponsa se inventam loquitur. Et quidem illorum isti sortiti sunt ministerii locum, sed non zelum. Successores omnes cupiunt esse, imitatores pauci, O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram! Vigilarent utique, sollicite servantes ab illis inventam sibi creditam. Imo vero evigilarent pro semet ipsis, nec sinerent de se dici: *Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt* (Psal. xxxvii, 12). Justa omnino querimonia, nec ad ullam justius, quam ad **1539** nostram referenda ætatem. Parum est nostris vigilibus quod non servant nos, nisi et perdant. Alto quippe demersi oblivionis somno, ad nullum Dominicæ comminationis tonitruum expergiscuntur, ut vel suum ipsorum periculum expavescant. Inde est ut non parcant suis, qui non parcunt sibi, perimentes pariter et pereuntes.

3. Sed enim quinam illi sunt vigiles, a quibus se inventam perhibet sponsa? Nempe apostoli, atque apostolici viri. Vere hi sunt qui custodiunt civitatem, idest eam ipsam quam invenerunt Ecclesiam, eoque vigilantius, quo nunc temporis gravius periclitantem conspiciunt, a malo utique domestico et intestino, sicut scriptum est: *Et inimici hominis domestici ejus* (Mich. vii, 6). Neque enim pro qua usque ad sanguinem restiterunt, suo derelinquunt patrocinio destitutam, sed protegunt et custodiunt eam die ac nocte. hoc est, in vita et in morte sua. Et si pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus (Psal. cxv, 15), non ambigo ego quin etiam tanto in morte potentius id agant, quanto in ipsa amplius confortatus est principatus eorum (Psal. cxxxviii, 17).

4. Sic ista asseris, ait quis, ac si oculis tuis videris ea; sunt autem ab humanis seclusa conspectibus.

munis mensæ, sive aliud quodvis negotium, cui hanc materiam cedere indignum ducit. Negotium potius indicant sequentis sermonis prima verba.

Cui ego: Si te tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium Dei majus est. Et vero: *Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes: tota die et tota nocte, in perpetuum non tacebunt* (Isa. lxxii, 6). Sed de angelis, inquis, id dictum est. Non abnuo: omnes sunt administratorii spiritus (Hebr. i, 14). At quis me prohibeat itidem et de istis sentire, qui potentia quidem minime jam ipsis angelis impares sunt affectu autem et misericordia eo nobis forsitan germaniores existunt, quo natura conjunctiores? Junge et tolerantiam earumdem passionum et miseriarum, in quibus nos pro tempore adhuc versamur. Nihilne amplius miserationis pro nobis vel sollicitudinis operabitur in mentibus sanctis, quod et se transisse per eas procul dubio meminerunt? Nonne illa ipsorum vox est: *Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium?* (Psal. lxxv, 12). Quid? ipsi transierunt, et nos in mediis ignibus vel flectibus derelinquent, nec saltem manum porrigere dignabuntur periclitantibus filiis? Non est ita. Bene tecum agitur, o mater Ecclesia, bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de cælo et de terra venit auxilium tibi. Qui custodiunt te, non dormitant neque dormiunt. Custodes tui angeli sancti, vigiles tui spiritus et animæ justorum. Non errant qui te ab utrisque inventam spiritibus senserint, ab utrisque pariter custodiri. Et est hujus sollicitudinis ratio quibusque sua: his quidem, quod sine te non consumuntur; illis vero, quod nisi de te ad sui plenitudinem minime restaurentur. Nam quis nesciat, Satana cadente de cælo et ejus complicibus, numerum supernæ multitudinis parte non modica imminutum? De te itaque omnes consummationem expectant, alii numeri, alii desiderii sui. Agnosce proinde vocem in psalmo: *Me expectant justi, donec retribuatur mihi* (Psal. cxli, 8).

5. Et advertendum, quod non ista illos, sed illi istam potius invenisse referuntur, utque ego suspicor ad hoc ipsum studio destinati. Nam quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Denique habes loquentem in Evangeliiis: *Ite, ecce ego mitto vos* (Luc. x, 3); et: *Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ* (Marc. xvi, 15). Ita est. Illa quærebat sponsum, et sponsum non latebat. Nempe qui in hoc ipsum excitaverat eam ut se quæreret, et dederat illi cor ad præcepta, et legem vitæ et disciplinæ, dummodo esset qui instrueret et doceret viam prudentiæ. Et misit in occursum ejus plantatores et rigatores, qui eam enutrent, et confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc est, indicarent illi certamque redderent de dilecto; quia veritas est quam quærit, et quam vere diligit anima ejus. Et revera quis fidus verusve animæ amor, nisi utique is, quo veritas adamatur? Rationis sum compos, veritatis sum capax; sed utinam non forem, si amor veri defuerit. Horum quippe ramorum is fructus est, et ego radix. Non sum securus a securi, si absque eo inveniar. In illo nimirum **1540** naturæ munere illud divinæ imaginis enitere insigne haud dubium est, ex quo cæteris præstet animantibus.

A Inde est quod audent anima mea ad dulces castosque assurgere veritatis amplexus, et sic in amore ipsius tota securitate ac suavitate quiescere, si tamen inveniat gratiam in oculis tanti sponsi, ut dignam reputet, quæ ad hanc pertingat gloriam; imo ipse eam sibi exhibeat non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi. Quanti putas esse discriminis, quæve dignum pœna, tantum Dei donum otiosum tenere? Verum hoc alias.

6. Nunc vero sponsa quem quærebat, minime reperit; et quos non quærebat, reperta est ab ipsis. Audiant hoc, qui sine duce præceptore vias vitæ ingredi non formidant; ipsi sibi in arte spirituali existentes et discipuli pariter et magistri. Non sufficit hoc: etiam coæcervant discipulos sibi, cæci duces cæcorum. Quam multi ex hoc a recto tramite periculosissime aberrasse comperti sunt! Nimirum ignorantes astutias Satanae et cogitationes ipsius, factum est ut qui spiritu cœperant, carne consummarentur, abducti turpiter, lapsi damnabiliter. Videant proinde qui ejusmodi sunt, quomodo caute ambulent, et de sponsa exemplum sumant, quæ non prius ad eum, quem desiderabat, ullo modo valuit pervenire, quam sibi occurrerent, quorum magisterio uteretur ad cognoscendum de dilecto certe ad discendum timorem Domini. Seducitori dat manum, qui dare dissimulat præceptori. Et qui dimittit oves in pascua absque custode, pastor est non ovium, sed luporum.

7. Nunc jam videamus de sponsa, quomodo se dicat inventam. Mihi enim insuete satis verbum inventionis posuisse videtur. Nam ita hoc dicit, ac si uno de loco Ecclesia venerit. Venit autem ab Oriente et Occidente, juxta verbum Domini (Matth. viii, 11). et a cunctis finibus terræ. Sed neque aliquando congregata est in unum locum, ubi ab apostolis seu ab angelis inveniretur deducenda vel dirigenda ad eum, quem diligit anima sua. Fueritne prius inventa quam collecta? Non; quia nec erat. Quamobrem si collectam, si congregatam, si certe, quod magis vocabulo Ecclesiæ competit, convocatam a prædicatoribus se dixisset, transissem simpliciter, minime in aliquo cunctabundus. Coadjuutores enim Dei sunt, quem et audire loquentem: *Qui non colligit mecum, dispergit* (Matth. xii, 30). Sed neque hoc mihi ab re videbitur, si dixerit quis ab eis fundatam sive ædificatam. Siquidem hoc fecerunt una cum illo, qui in Evangeliiis loquitur: *Et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam* (Matth. xvi, 18); et: *Quia fundata est supra firmam petram* (Matth. vii, 25). Nunc vero nihil horum loquens, sed præter solitum quidem perhibens se inventam, cunctari aliquantum nos facit, atque in suspensionem adducit latere loco, quod sit diligentius intuendum.

8. Volebam, fateor, præterire, meque subducere huic scrutinio, cui sufficere non sentirem. Cæterum reminiscens in quantis æque dubiis et obscuris, vobis quidem sursum corda levantibus, etiam supra spem meam adjutum me senserim, pudet diffidentia: et